

Užsienio operos solistų gastrolės Valstybės teatre: asmenybės ir vokalo mokyklų identifikavimas

Tamara VAINAUSKIENĖ

Lietuvos muzikos ir teatro
akademija

I dalis

REIKŠMINIAI

ŽODŽIAI:

Kauno valstybės
teatras, užsienio operos
solistai, vokalo mokyklų
genealoginiai ryšiai,
Jānis Ādolfs Kaktiņš,
Milda Brehmane-Štengelė,
Mariss Vētra, Jānis Niedra,
Eugene Vitting, Gertruda
Pålsson-Wettergren,
Carl Martin Öhman,
Zdeněk Otava, Vilém
Zíték, Petar Raičev,
Vittorio Weinberg,
Lev Sibirjakov, Dmitrij
Smirnov, Fiodor Šaliapin,
Grigorij Melnik,
Georgij Pozemkovski,
Maria Kuznecova,
Maria Maksakova,
Giovanni Breviario,
Norberto Ardelli,
Clara Jacobo.

ANOTACIJA. Straipsnyje nagrinėjama svarbi, atskirai netyrinėta Kau-
no valstybės teatro veiklos sritis – užsienio operos solistų gastrolės.
Remiantis archyviniais dokumentais, literatūra, spektaklių recenzi-
jomis, kitais informacijos šaltiniais, siekiama išsiaiškinti ir pristatyti,
kokie dainininkai buvo atvykę gastrolių, nustatyti, kokioms vokalo
mokykloms jie atstovavo, kokius vaidmenis atliko Valstybės teatre,
kaip užsienio solistus įvertino to meto lietuvių muzikos kritikai, ko-
kia gastrolių reikšmė. Straipsnyje taikomas istorinis-analitinis tyri-
mo metodas. Straipsnį sudaro dvi dalys. Šiame leidinio numeryje
skelbiama pirmoji dalis.

Pirmaisiais teatro veiklos metais užsienio šalių artistų vizitai nebuvo planuojami.
Tuomet reikėjo spręsti daugybę kitų svarbių uždavinių: formuoti ir stiprinti visas insti-
tucijos grandis, pritaikyti pastatą operos teatro specifikai, kurti materialinę bazę, pasirū-
pinti artistų buitimi, kūrybinės veiklos sąlygomis, formuoti repertuarą. 1922–1925 m. at-
likta pirmoji teatro rūmų rekonstrukcija: padidinta žiūrovų salė, įrengta trečioji balkonų
eilė, centrinė ložė, vieta orkestrui, praplėsta ir teatro poreikiams labiau pritaikyta scenos
erdvė, daug dėmesio skirta teatro akustikai, modernizuota pastato išorė. Vėliau buvo
pastatytas priestatas dekoracijoms (1928 m.), o po antrosios teatro rūmų rekonstrukci-
jos (1930 m.) dar labiau padidinta ir sumoderninta scena, įrengta pažangi priešgaisrinė

apsauga, praplėstos buitinės patalpos, įrengta papildoma repeticijų scena ir kt.¹ Visa tai ne tik reikšmingai pagerino išaugusio ir sutvirtėjusio Valstybės teatro kolektyvo darbo sąlygas, bet ir sudarė galimybes dažnesnėms užsienio operos solistų gastrolėms.

Gastrolės prasidėjo nuo 1924 metų. Tuomet teatro repertuare buvo 9 operos, tarp jų – Antono Rubinšteino „Demonas“, Giuseppe Verdi „Traviata“ ir „Rigoletto“, Charleso Gounod „Faustas“, Ruggero Leoncavallo „Pajacai“, Piotro Čaikovskio „Eugenijus Oneginas“, Georges Bizet „Carmen“. Per teatro veiklos dešimtmetį (nuo 1920 m. gruodžio 31 d., kai buvo įsteigta Operos vaidykla, iki 1929–1930 m. sezono pabaigos) repertuarą sudarė 29 operos. Be anksčiau minėtų, buvo pastatyti kiti solistams itin patrauklūs operinės klasikos kūriniai, kaip antai Gioachino Rossini „Sevilijos kirpėjas“, Giacomo Puccini „Madama Butterfly“, „Tosca“ ir „Bohema“, Verdi „Kaukių balius“, „Aida“ ir „Trubadūras“, Čaikovskio „Pikų dama“, Richardo Wagnerio „Lohengrinas“, Gounod „Roméo ir Juliette“, Modesto Musorgskio „Borisas Godunovas“. Chronologiškai nagrinėjant gastrolininkų apsilankymą matyti, kad didžioji dalis visų Valstybės teatre dainavusių užsienio operos solistų atvyko po 1930 metų. Iki 1939–1940 m. sezono pabaigos Kauno publika turėjo galimybę operų spektakliuose išgirsti 55 užsienio dainininkus. Viena populiariausių operų buvo Verdi „Traviata“. Violetta'os Valéry vaidmenį atliko devyni užsienio sopranai, o italė Tatiana Menotti jį dainavo net penkis kartus. Reikėtų pastebėti, kad Valstybės teatre, taip pat įvairiose didesnėse Kauno salėse, Valstybės radiofone buvo rengiami ir užsienio dainininkų koncertai. Juos organizavo Valstybės teatras, kitos įstaigos, draugijos, privatūs asmenys. Kai kurie solistai atvykdavo tik koncertams. Šiame straipsnyje jie aptariami nebus.

Nuo pat pradžių susiklostė glaudūs ryšiai tarp Lietuvos ir Latvijos nacionalinių operos teatrų. Pirmasis gastrolių į Kauną buvo pakviestas latvių baritonas **Jānis Ādolfs Kaktiņš** (1885–1965), viena iškiliausių Latvijos operos asmenybių, puikus dainininkas ir aktorius (sukūrė apie 100 vaidmenų). Savame teatre jis užėmė tokias pačias pozicijas kaip Kipras Petrauskas Kaune. Su mūsų dainininkais Kaktiņš siejo anksčiau užsimezgę glaudūs ryšiai, bendros užsienio gastrolės, pavyzdžiui, 1921 m. kartu su Vladislava Gri-gaitiene jis dalyvavo gastrolėse Suomijoje. Kaktiņš kurį laiką dainavo Niurnbergo vals-tybiniame teatre, gastroliavo Monake, Prancūzijoje (*Théâtre National de l'Opéra*) ir kitur. 1944 m. jis pasitraukė į Vakarus (Zelmenis 2022). Pirmoji solisto viešnagė Kaune įvyko 1924 m. kovo mėnesį². Tuometėje Valstybės operoje jis debiutavo Rigoletto vaidmeniu. Į Kauną Kaktiņš atvykdavo dažnai – atliko devynis pagrindinius baritono ir boso vaidme-

1 Plačiau žr.: Valstybės teatras. Architektūra. *Visuotinė lietuvių enciklopedija*. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<https://www.vle.lt/straipsnis/valstybes-teatras/>> [žiūrėta 2022 08 04].

2 Valstybės operos direkcijos susirašinėjimas su Jānis Ādolfs Kaktiņš gastrolių reikalais. Lietuvos literatūros ir meno archyvas (LLMA), f. 101, ap. 1, b. 103, l. 5, 75.

nis (Méphistophélès Gounod operoje „Faustas“, Borisas Godunovas Musorgskio operoje „Borisas Godunovas“), dalyvavo 1930 m. režisieriaus Teofano Pavlovskio atnaujinto Rubinšteino operos „Demonas“ pastatymo premjeroje³. Švietimo ministerijos duomenimis, bilietų kainos į Kaktiņš spektaklius buvo vidutiniškai 25% didesnės negu įprasta, bet už kiekvieną tokį spektaklį įplaukos į teatro kasą padidėdavo maždaug 1500 litų⁴.

Valstybės teatre dainavo ir kiti Latvijos nacionalinės operos solistai: sopranai Milda Brehmane-Štengele ir Greta Pērkone, mecosopranai Amanda Liberte-Rebāne, Helēna Cinka-Berzinska, Elza Žubīte, tenorai Nikolajs Vasiļjevs, Mariss Vētra, Richardas Pelle, bosai Jānis Niedra, Eduards Miķelsons. **Milda Brehmane-Štengele** (1893–1981) – pagrindinis Latvijos nacionalinės operos dramatinis sopranas (sukūrė apie 70 vaidmenų). Mokėsi pas Miķelį Sandersą (kaip ir Kaktiņš), kitose Rygoje veikusiose mokyklose, vėliau tobulinosi Prancūzijoje, Italijoje, Vokietijoje. Gastroliavo tuometėje Sovietų Sąjungoje, Vokietijoje, Suomijoje, Estijoje ir kt. Baigusi solistės karjerą dėstė Latvijos valstybinėje konservatorijoje (Zelmenis 2022).

Helēna Cinka-Berzinska (1892–1956) – viena ryškiausių latvių mecosopranų (beje, gimusi Marijampolėje). Mokėsi pas Pāvulsą Jurjānsą ir Paulsą Sakssą, vėliau baigė Tbilisio (tuometio Tifliso) konservatoriją. Dainavo su Fiodoru Šaliapinu jo gastroliniuose spektakliuose Vokietijoje. Dėstė Latvijos valstybinėje konservatorijoje (Zelmenis 2022).

Nikolajs Vasiļjevs (1891–1961) buvo žymaus dramatinio tenoro Ivano Jeršovo mokinys (Jeršovas, kaip ir Kipras Petrauskas, mokėsi pas Stanislavą Gabelį, Camille Everardi mokyklos atstovą), Šaliapino mėgstamas artistas. Su Šaliapinu Vasiļjevs dainavo užsienio gastrolėse Berlyne, Barselonoje, taip pat Rygoje. Baigęs solisto karjerą jis režisavo operas, dėstė Rygos konservatorijoje⁵.

Mariss Vētra (Morics Arveds Blumbergs, 1901–1965) baigė Latvijos konservatoriją, mokėsi Italijoje pas Fernando De Lucia, Arturo Rizzo ir kt. Dainavo Vienos valstybinėje operoje, Frankfurte, Berlyne, Helsinkyje, Prahoje, tuometės Sovietų Sąjungos teat-

3 Jānis Ādolfs Kaktiņš Valstybės teatre atlikti vaidmenys: Demonas Rubinšteino operoje „Demonas“ (1924, 1926, 1927, 1928, 1931 02 03 atnaujinto operos pastatymo premjera), Rigoletto Verdi operoje „Rigoletto“ (1924, 1925, 1927), Méphistophélès Gounod operoje „Faustas“ (1924, 1928), Eugenijus Oneginas Čaikovskio operoje „Eugenijus Oneginas“ (1925, 1931), Scarpia Puccini operoje „Tosca“ (1926, 1928, 1935, 1938), Escamillo Bizet operoje „Carmen“ (1927, 1931), Lindorfas Offenbacho operoje „Hoffmanno pasakos“ (1927), Amonasro Verdi operoje „Aida“ (1930), Borisas Godunovas Musorgskio operoje „Borisas Godunovas“ (1930 12 09) (Valstybės teatro operos ir baletu programų sąvadas 1992: 13, 25, 45, 11, 18, 12, 30, 17, 39, 20, 59, 16, 43, 24, 32, 42).

4 Švietimo ministerijos 1925 m. sausio 16 d. rašto valstybės kontrolieriui nuorašas. LLMA, f. 101, ap. 1, b. 104, l. 61.

5 Plačiau žr.: Nikolajs Vasiļjevs. Prieiga per internetą: <<http://www.historicaltenors.net/baltic/vasiljevs.html>> [žiūrėta 2022 08 04].

ruose. Baigiantis karui emigravo į Švediją, vėliau – į Kanadą. Dėstė dainavimą privačiai ir Halifakso konservatorijoje, vėliau – Toronte (Zelmenis 2022).

Jānis Niedra (1887–1956) – ryškiausias savo laikmečio latvių bosas. Mokėsi Rygos imperatoriškoje muzikos mokykloje pas Pāvulsą Jurjānsą (pas jį mokėsi ir Aleksandras Kačanauskas) ir Italijoje. Gastroliavo Barselonoje, Belgrade, Berlyne, Leipcige, Londone, Paryžiuje ir kt. Baigiantis Antrajam pasauliniam karui pasitraukė į Vakarų. Nuo 1951 m. gyveno Toronte, dėstė dainavimą savo vokalo studijoje, koncertavo Kanadoje ir JAV (Zelmenis 2022).

Atskirai reikėtų paminėti dramatinį tenorą **Eugene'ą Vittingą** (1884–1959), vieną iš Latvijos nacionalinio operos teatro įkūrėjų ir solistų (iki 1940 m.), vokalo pedagogą. Jis dainavo Sankt Peterburgo Marijos teatre, kituose Rusijos imperijos ir tuometės Sovietų Sąjungos teatruose, žymiausiose Europos operos scenose, JAV, Kinijoje, Japonijoje ir kt.⁶ Kaune Vittingas atliko Canio (Leoncavallo „Pajacai“, 1925), Don José (Bizet „Carmen“, 1925), Radamėso (Verdi „Aida“, 1929), Samsono (Camille Saint-Saėns „Samsonas ir Dalila“, 1932) vaidmenis⁷. Svarbu prisiminti ir Vittingo indėlį į lietuvių vokalo pedagogiką: 1937 m. italų baritonui Oreste Mariniui išvykus į tėvynę, Vittingas perėmė dalį jo vadovaujamos klasės ir iki 1940 m. dėstė dainavimą Kauno konservatorijoje⁸. Tarp Vittingo mokinių buvo būsimieji lietuvių operos solistai: Vladas Česas, Kazys Gutauskas, Justina Jasaitytė ir kiti.

Gastrolių į Lietuvą atvykdavo ne tik pavieniai Latvijos operos solistai, bet ir solistų ansambliai. Tokius mainus itin skatino Lietuvių–latvių vienybės draugija, siekusi stiprinti brolišką tautų kultūrinius ryšius⁹. Valstybės operos dešimtmečio proga 1930 m. lapkričio mėnesį Latvijos nacionaliniame operos teatre, diriguojant Leo Blechui, Kipras Petrauskas, Vladislava Grigaitienė, Vincė Jonuškaitė, Marija Lipčienė, Ipolitas Nauragis (Nagrodskis) atliko Verdi operą „Aida“, taip pat Čaikovskio operą „Pikų dama“ ir sulaukė tikro furoro (Mūsų operos solistų ansamblio gastrolės Rygoje 1930: 19–20). Gruodžio mėnesį Valstybės teatrą aplankė gausi 10-ies asmenų latvių delegacija, vadovaujama Nacionalinės operos direktoriaus Albertso Prande¹⁰. Svečiai atliko Modesto Musorgskio operą „Borisas Godunovas“¹¹. 1933 m. pavasarį Kauno publikai latviai pristatė savąsias

6 E. Vittingo asmens byla. LLMA, f. 84, ap. 4, b. 76.

7 LLMA, f. 101, ap. 1, b. 131, l. 124 a. p.

8 E. Vittingo asmens byla. LLMA, f. 84, ap. 4, b. 76, l. 3, 5.

9 Lietuvių–latvių vienybės draugijos pirmininko Eduardo Volterio 1925 m. balandžio 15 d. raštas Valstybės teatro direktoriui. LLMA, f. 101, ap. 1, b. 104, l. 25.

10 Valstybės teatro direktijos 1930 m. gruodžio 7 d. raštas Kauno miesto ir apskrities komendantui. LLMA, f. 101, ap. 1, b. 109, l. 114.

11 Pagrindinius vaidmenis atliko: Borisas Godunovas – Jānis Ādolfs Kaktiņš, Šuiskis – Richardas Pelle, Pimenas – Eduards Miķelsons, Grigorijus Otrepjevas – Nikolajs Vasiljevs, Marina Mnišek – Elza Žubite, Varlamas – Jānis Niedra (Valstybės teatro operos ir baletu programų sąvadas 1992: 42).

operų „Aida“ ir „Carmen“ versijas. Kaip pastebėjo vienas ryškiausių to meto muzikos kritikų Vladas Jakubėnas, dramatinis sopranas Milda Brehmane-Štengele (Aida) „labai talentinga, gaivalingo temperamento aktorė“, jos judesiai, mimika, dainavimas – „viskas jungiasi vienon nuostabion visumon“ (Jakubėnas 1994: 105). Jis išskyrė nuostabų, subtilių solistės *piano*, „ypač aukštose gaidose“, puikią garso filiravimo techniką, ekspresyvių frazavimą, gilų muzikalumą, plačią emocijų skalę (ibid.). Anot Jakubėno, Štengele'ės sukurta Aidos sceninis įvaizdis buvo „vienas ryškiausių iš visų didžiosiose pasaulio scenose girdimų Aidų“ (ibid.). Muzikali, „labai stipri vokaliai“ Amneris vaidmens atlikėja buvo Helėna Cinka-Berzinska. Kultūra ir patirtimi pasižymėjo Radamėso vaidmens atlikėjas Aleksandrs Vasiljevs (ibid.); ypač „vykęs, įtikinamas“ buvo šio solisto Don José vaidmuo (Carmen vaidmenį atliko Brehmane-Štengele) (ibid., p. 106).

Solistų ansambliais buvo apsikeista ir 1938 m. pavasarį. Po labai sėkmingų Kipro Petrausko, Vladislavos Grigaitienės, Antaninos Dambrauskaitės, Antano Sodeikos, Antano Kučingio gastrolių Rygoje, atlikus „Lohengrino“ spektaklį¹², kurį dirigavo Teodors Reiters (Jakubėnas 1994: 290–292), Kauną revizitavo latviai. Šį kartą jie atliko pagrindinius vaidmenis Puccini operoje „Tosca“ (dirigavo Mykolas Bukša)¹³. Brehmane-Štengele (Tosca), Vėtra (Cavaradossi), Kaktiņš (Scarpia) reprezentavo aukščiausią Latvijos operos meno lygį. Kauno publikos mėgstami artistai dainuodami kartu sudarė įspūdingą operos atlikėjų ansamblį. Žavėjo puikus Brehmane'ės-Štengele'ės balsas, garso dinamikos įvairovė, „aistringa ekspresija“, Vėtros „turtingai tembruotas, stiprus, skambus dramatinio pobūdžio tenoras“, imponavo solisto kultūringas ir temperamentingas dainavimas, „natūrali, įtikinanti“ vaidyba (Jakubėnas 1994: 295). Didelį įspūdį paliko Kaktiņš Scarpia'os vaidmuo – „santūrus, iškilmingas, bet kartu žiaurus, despotiškas, <...> gaivalingai aistringas“ (ibid.). Solisto vaidyba, gerai valdomas balsas, atlikimo kultūra padėjo sukurti „reto išbaigtumo vaizdą“ (ibid.).

Su Estija Valstybės teatro ryšiai užsimezgė vėliau. 1933 m. joje apsilankęs Vladas Jakubėnas konstatavo, kad iš operos trupės solistų išsiskyrė dvi dainininkės – sopranai Olga Tiedeberg-Torokoff ir Ida Aava-Loo, kuri itin „stebina savo vokaliais ir muzikaliais duomenimis“ (Jakubėnas 1994: 1169). Būtent šios solistės pirmosios pristatė Valstybės teatro publikai estų operinį vokalinių meną. 1935 m. Puccini operoje „Tosca“ **Olga Tiedeberg-Torkoff** (1902–1964) atliko Tosca'os vaidmenį. Scenoje ji pasirodė kartu su Kipru Petrausku (Cavaradossi) ir Kaktiņš (Scarpia)¹⁴. 1940 m. solistė vėl atvyko į Kauną

12 Valstybės teatro direktoriaus Viktoro Žadeikos 1938 m. vasario 21 d. raštas Švietimo ministerijos Kultūros reikalų departamentui. LLMA, f. 101, ap. 1, b. 125, l. 43.

13 LLMA, f. 101, ap. 1, b. 136, l. 222.

14 Spektaklio programa. LLMA, f. 101, ap. 1, b. 86, l. 161.

ir atliko pagrindinį vaidmenį operoje „Madama Butterfly“¹⁵. 1936 m. Valstybės teatro publika išgirdo **Ida'os Aava'os-Loo** (1901–1997) atliekamą Gildos partiją¹⁶. Vėliau gastrolių atvyko baritonas **Votelis Veikatas** (Scarpia, 1938)¹⁷, tenoras **Martinus Taras** (Pinkertonas, 1940)¹⁸.

Skandinavijos šalių vokalinį meną Valstybės teatre reprezentavo Švedija. Diplomato Jurgio Savickio iniciatyva pirmieji į Stokholmą nuvyko mūsų solistai¹⁹ – Karališkojoje operoje (*Kungliga Operan*) dainavo Kipras Petrauskas, Aleksas Kutkus, koncertus surengė Vincė Jonuškaitė ir Aleksandra Staškevičiūtė. Kitą sezoną (1932–1933 m.) Valstybės teatrą aplankė pirmoji Karališkosios operos solistė mecosopranas **Gertruda Pålsson-Wettergren** (1897–1991). Garsi švedų dainininkė gastroliavo „Metropolitan Opera“ (1935–1938), karališkajame „Covent Garden“ teatre, kituose Europos teatruose. Atliko itin ryškius Azucenos, Eboli, Amneris, Dalilos, Carmen, Marfos (Musorgskio opera „Chovanščina“) vaidmenis (Rootzén 2022: 183). Kauno operos scenoje 1932 m. Pålsson-Wettergren atliko Carmen ir Amneris vaidmenis²⁰. Spektaklių recenzentai teigė, kad solistė paliko „neišdildomą“ įspūdį. Vaidybiniu požiūriu itin ryški buvo jos Carmen: „P. G. Pålsson-Wettergren yra pirmailė europietiško masto artistė. Retai mums tekdavo kur nors matyti tokio darnaus susiliejimo vokalės ir sceniškosios pusės“ (Gertrud Pålsson-Wettergren gastrolės 1932: 3).

Pålsson-Wettergren baigė Švedijos karališkąją konservatoriją, prof. Johano Oscaro Lejdströmo dainavimo klasę. Vėliau studijavo operos mokykloje pas Gillis Brattą ir jo buvusią mokinę Haldis Ingebjart, 1926 ir 1928 m. tobulinosi Londone. Dainavimo mokykla, kuriai priklausė solistė, turi galias tradicijas. Profesoriaus Lejdströmo buvęs mokytojas, Karališkosios operos solistas (tenoras) Julius Güntheris (1818–1904) buvo vienas svarbiausių švedų vokalo mokyklos atstovų. Jis studijavo Paryžiuje (1846–1847) pas Manuelį Garcíą'ą jaunesnįjį ir bene pirmasis supažindino savo šalį su Garcíą'os mokykla. Pas Güntherį mokėsi daug įžymių dainininkų, tarp jų – baritonas ir pedagogas Johnas Forsellas, plačiai pagarsėjusių tenorų Jussi Björlingo ir Seto Svanholmo mokytojas. Vėliau vokalo pedagogikos tikslais Lejdströmas tobulinosi Paryžiaus konservatorijoje pas

15 Tiedeberg-Torkoff dainavo kartu su tenoru Martinu Taras, kuris atliko Pinkertono vaidmenį. Teatro direktoriaus Antano Juškos 1940 m. vasario 22 d. raštas Kultūros reikalų departamentui. LLMA, f. 101, ap. 1, b. 128, l. 51.

16 Ida Aava-Loo dainavo su Kipru Petrausku (Hercogas), Antanu Sodeika (Rigoletto), Ipolitu Nauragiu (Sparafucile), Alodija Dičiūte (Maddalena) (Spektaklio programa. LLMA, f. 101, ap. 1, b. 90, l. 99).

17 LLMA, f. 101, ap. 1, b. 136, l. 170 a. p.

18 LLMA, f. 101, ap. 1, b. 138, l. 158 a. p.

19 Valstybės teatro direktoriaus Andriaus Olekos-Žilinsko 1932 m. sausio 21 d. raštas švietimo ministriui. LLMA, f. 101, ap. 1, b. 111, l. 4.

20 Valstybės teatro direktoriaus Andriaus Olekos-Žilinsko 1932 m. rugsėjo 14 d. raštas švietimo ministriui dėl dainininkės Pålsson-Wettergren gastrolių. LLMA, f. 101, ap. 1, b. 111, l. 136.

Saint-Yves Baxą, Garcí'os jaunesniojo mokinį, Enrico Delle Sedie'ą ir kt. Pålsson-Wettergren privačiai konsultavosi pas Adelaidę Andrejevą von Skilondz, Švedijos karališkosios operos solistę, kuri buvo Sankt Peterburgo konservatorijos profesorės Natalijos Ireckajos mokinė. Ireckaja mokėsi dainavimo pas Henriette'ę Nissen-Saloman ir Pauline'ą Viardot – jos abi buvo Garcí'os jaunesniojo mokinės, o Viardot mokėsi ir pas savo tėvą, įžymų tenorą Manuelį Garcí'ą vyresnįjį. Pålsson-Wettergren vokalo genealogija rodo, kad garsiosios Garcí'os šeimos pedagogikos tradicija jungia švedų ir lietuvių vokalo mokyklas – atsiskleidžia bendrumas su Kipru Petrausku, Juozu Babravičiumi, Vladislava Gri-gaitiene ir kitais lietuvių dainininkais. Pažymėtina ir tai, kad vienas iš Pålsson-Wettergren mokytojų – Gillis Brattas (1870–1925) – buvo ne tik vokalo pedagogas, bet ir gydytojas otorinolaringologas. Daug dėmesio jis skyrė vokalo fiziologinio tono problematikai.

1934 m. Radamėso ir Cavaradossi vaidmenis Valstybės teatre atliko Švedijos karališkosios operos solistas **Carlas Martinas Öhmanas** (1887–1967)²¹. Jis mokėsi Milane pas Jose Oxilia ir Enrico Quadri. Buvo ryškiausias XX a. trečiojo–ketvirtojo dešimtmečių švedų dainininkas, pripažintas vagneriškasis tenoras. Dainavo Niujorko „Metropolitan Opera“, Berlyno, Paryžiaus, Vienos, Barselonos, Prahos ir kituose Europos teatruose. Buvo Švedijos karališkosios muzikos akademijos profesorius. Tarp jo mokinių – tarptautinį pripažinimą pelnę operos solistai: Nicolai Gedda, suomių bosas Martti Talvela ir tenoras Timo Mustakallio (Kutsch, Riemens 2003: 3418).

Öhmano spektakliai vyko gegužės pabaigoje ir pateko į patį Šaliapino gastrolių sūkurį. Anot Jakubėno, dėl to kiek sumažėjo žiūrovų, bet tai neturėjo poveikio pasirodymų meninei vertei. Kalbėdamas apie solisto balsą Jakubėnas teigė, kad jis yra „dramatinio atspalvio tenoras su stipriu, skambiu viršutiniu registru ir kiek blankesniu žemutiniu“ (Jakubėnas 1994: 131). Jo dainavimo būdas, muzikinė frazuotė, vaidyba priskirtina italų mokyklai. Didesnį įspūdį solistas paliko atlikęs Cavaradossi vaidmenį. Abi arijas jam teko bisuoti. Vaidybiškai svečias taip pat buvo „įtikinantis ir įdomus“ (ibid.).

Verdi operose dainavo du mažiau žinomi tenorai – 1929 m. iš Berlyno atvykęs **Stefanio Tulmanas** (atliko Alfredo partiją²²) ir **Joachimas Steinas** (1939 m. atliko Herco-go vaidmenį)²³. Įdomu, kad Steinas yra kilęs iš Rusnės, dainuoti mokėsi Berlyno aukštojoje muzikos mokykloje pas Hermanną Weißenborną (tarp Weißenborna mokinių buvo baritonas Dietrichas Fischeris-Dieskau). Vokalo genealogijos ryšiai Weißenborną

21 Lietuvos pasiuntinybės Stokholme 1934 m. gegužės 4 d. raštas Kauno valstybės teatro direktoriui Vaclovui Kasakaičiui dėl C. M. Öhmano gastrolių. LLMA, f. 101, ap. 1, b. 113, l. 113.

22 Valstybės teatro direktoriaus Jurgio Savickio 1929 m. sausio 31 d. raštas S. Tulmanui gastrolių klausimu. LLMA, f. 101, ap. 1, b. 108, l. 6.

23 Spektaklio programa. LLMA, f. 101, ap. 1, b. 97, l. 131 a. p.

sieja su García'os jaunesniojo mokykla. Tarp jo pedagogų buvo įžymus *Lied* atlikėjas Raimundas von zur Mühlenas, Julius Stockhauseno (taip pat įžymaus *Lied* atlikėjo) mokinys (abu jie mokėsi pas García'ą jaunesnįjį). Steinas dvejus metus dainavo Vokietijos teatruose, į Lietuvą sugrįžo atlikti karinės prievolės. Tuo metu keletą kartų koncertavo Valstybės radiofone ir pirmąsyk lietuvių kalba atliko Hercogo vaidmenį (Joachimas Steinas 1939: 5). Anot Jono Kardelio, „J. Steinas – muzikali asmenybė, turi gražaus, malonaus tembro lyrinį tenorą, kuris liejasi lygia, patvaria kantilena. Balsas plataus diapazono, lengvų aukštų tonų, gerai pastatytas“ (Kardelis 1939: 7). Vis dėlto jis buvo jaunas dainininkas ir jam stigo sceninio pasiruošimo, o jo balsas buvo „perdėm lyrinis ir ne toks didelis, kaip atrodė iš radijo transliacijų“ (ibid.).

Valstybės teatrą aplankė ryškūs baritonai. Ispanas **Celestino Sarobe** (1892–1952) atliko Rigoletto ir Figaro vaidmenis (1937)²⁴ ir paliko „kultūringą įspūdį“ (Jakubėnas 1994: 254). Jis stažavosi pas *bel canto* meistrą Mattia Battistini²⁵. Nuo 1939 m. Sarobe profesoriavo Barselonos „Conservatori del Liceu“ (Kutsch, Riemens 2003: 4140).

Žydų kilmės baritonas **Vittorio (Chaimas) Weinbergas** (1896–1970) Valstybės teatre atliko Rigoletto partiją, dainavo Tonio Leoncavallo operoje „Pajacai“ (1933)²⁶. Vokalinių išsilavinimą Weinbergas įgijo Milano konservatorijoje pas Giuseppe Mandolini, įžymaus tenoro Giovanni Martinelli mokytoją. Dainavo Europoje, Pietų Amerikoje, Egipte. 1932–1939 m. vadovavo Jeruzalės, Tel Avivo ir Haifos dainavimo mokykloms bei Jeruzalės teatrui. Prieš Antrąjį pasaulinį karą jis išvyko į JAV (Kutsch, Riemens 2003: 4999–5000). Recenzuodamas Weinbergo gastroles, Jakubėnas pastebėjo vieną stiprų solisto bruožą – „nepalyginamą balso techniką. Jo dainavimas – grynai italų mokyklos, paremtas tono švelnumu, grakštumu. Ypač jo aukštas registras funkcionuoja nuostabiai lengvai: „pianissimo“ filiraviškai, kuriuos jis lengvai valdo, – nedaugelio dainininkų turtas“ (Jakubėnas 1994: 394).

Kauno publika turėjo progos susipažinti su garsiais Čekijos nacionalinės operos („Národní divadlo“) solistais – baritonu Zdenėku Otava ir bosu Vilemu Ziteku. **Zdenėkas Otava** (1902–1980) Valstybės teatre dainavo Onegino ir Scarpia'os partijas²⁷ (1936 m.), padariusias „tikrai menišką, stiprų įspūdį“ (Jakubėnas 1994: 222). Nors Otavos balsas nebuvo išskirtinis, anot Jakubėno, „visame dainavime juntama kultūra ir muzikalumas, mokama balsą naudoti, suteikiant jam įvairių atspalvių, ekspresyviai frazuojant“ (ibid.). Otava dainavimo mokėsi pas Bohumilą Benoni (tai pirmasis čekų dainininkas,

24 LLMA, f. 101, ap. 1, b. 135, l. 167, 174.

25 Valstybės teatro režisierius Teofanas Pavlovskis, praesityje žinomas baritonas, Stanislavo Gabelio mokinys, taip pat stažavosi pas Battistini. Žinoma, kad pas Pavlovskį privačiai dainuoti mokėsi bosai Petras Oleka, Antanas Kučingis ir kiti mūsų dainininkai.

26 LLMA, f. 101, ap. 1, b. 131, l. 223 a. p., 225 a. p.

27 Raštas Čekoslovakijos pasiuntinybei Kaune. 1936 m. lapkričio 26 d. LLMA, f. 101, ap. 1, b. 119, l. 252.

gavęs pasiūlymą dainuoti Niujorko „Metropolitan Opera“), vėliau – Italijoje. Tarp Otavos mokytojų buvo Riccardo Stracciari – žymus baritonas, Bolonijos konservatorijos profesoriaus Umberto Masetti mokinys. 1899–1919 m. Masetti dėstė Maskvos konservatorijoje ir pagrindė vieną ryškiausių vokalo pedagogikos krypčių. Su Masetti mokykla mus sieja kitas buvęs jo mokinys, Vilniaus muzikos mokyklos vokalo pedagogas Vasilijus Karmilovas. Pas jį dainuoti mokėsi Vladislava Grigaitienė, Antanas Norvaiša, Liudvika Skalskytė-Šukevičienė. Otava daugiau kaip keturiasdešimt metų (1929–1972) dainavo „Národní divadlo“, nuo 1941 m. dėstė dainavimą (Kutsch, Riemens 2003: 3474). Jis mokė vieną garsiausių pokario laikotarpio čekų dainininkų, baritoną Václavą Zíteką. Pažymėtina, kad lietuvių ir čekų vokalo mokyklą sieja ir kiti ryšiai – puikus lyrinis dramatinis sopranas, vėliau Lietuvos konservatorijos profesorė Aleksandra Staškevičiūtė dainavimo studijas baigė Prahos konservatorijoje pas prof. Doubravką Branbergerovą.

Dar vienas svečias iš tuometės Čekoslovakijos – **Vilemas Zitekas** (1890–1956), Valsybinės premijos laureatas, dainavęs Milano „La Scala“ ir kituose Italijos teatruose, Paryžiaus „Grand Opera“, Švedijos karališkojoje operoje, Maskvos Didžiajame teatre ir kitur. Valstybės teatre 1938 m. Zitekas atliko Méphistophélès ir Kecalą (Bedřicho Smetanos opera „Parduotoji nuotaka“) vaidmenis²⁸. Geriausio „Národní divadlo“ boso vizitas įvyko po sėkmingos mūsų operos solistų Jonuškaitės, Dambrauskaitės, Staškevičiūtės, Kučingio ir Mažeikos viešnagės Prahoje²⁹. Anonsuodamas Ziteko gastroles, dienraštis „Lietuvos žinios“ išspausdino solistą palankiai pristatančius užsienio spaudos atsiliepimus. Buvo teigiama, kad Zitekas priklauso Prahos teatrinės publikos favoritams. Jo balsas stiprus, lankstus, plataus diapazono, puikiai skamba visuose registruose, įspūdingi, sodrūs žemi boso garsai, „užburiantis“ *mezza voce*. Zitekas inteligentiškas, didelių dramatinių gebėjimų menininkas, pirmaeilis Wagnerio ir Mozarto dainininkas, mažus, subtilus kamerinės muzikos atlikėjas (Žymus Prahos tautos teatro bosas Kaune 1938: 8). Kauno spaudoje pasirodė taip pat geras Kardelio vertinimas: „Ziteko sukurtasis Mefistas yra originalus su ryškiais savaimingumo bruožais. <...> Zitekas yra didelio masto artistas. Pabrėžtinai jo balso skalės platumas, balso skambumas, nors ir kiek per daug dengtomis aukštumomis“ (Kardelis 1938: 7).

1929 m. Kauną aplankė iškilus bulgarų tenoras, operos režisierius ir vokalo pedagogas **Petaras Raičevas** (1887–1960). Valstybės teatre jis atliko Hercogo, Germano,

28 Čekoslovakijos pasiuntinybės reikalų patikėtinio 1936 m. gruodžio 28 d. raštas Švietimo ministerijos Kultūros reikalų departamentui Antanui Juškai. LLMA, f. 101, ap. 1, b. 119, l. 274; Valstybės teatro direktoriaus Viktoro Žadeikos 1938 m. gegužės 7 d. raštas Švietimo ministerijos Kultūros reikalų departamentui. LLMA, f. 101, ap. 1, b. 125, l. 135.

29 Valstybės teatro direktoriaus Viktoro Žadeikos 1938 m. kovo 29 d. raštas Švietimo ministerijos Kultūros reikalų departamentui. LLMA, f. 101, ap. 1, b. 125, l. 103.

Don José ir Fausto vaidmenis³⁰. Raičėvas gavo išskirtinai puikų vokalo išsilavinimą: studijavo Sofijos konservatorijoje pas Ivaną Vulpeč – Camille Everardi ir Umberto Masetti mokinį, vieną iš bulgarų vokalo mokyklos pagrindėjų. Tarp Vulpečės mokinių buvo pasaulinio garso dainininkų ir pedagogų: Michailas Popovas, Christo Brambarovas, Elena Nicolai (Nikolova) ir kt. Vėliau Raičėvas studijavo Maskvos konservatorijoje pas Masetti, paskui tobulinosi Neapolyje pas legendinį tenorą Fernando De Lucia (Kutsch, Riemens 2003: 3823). De Lucia – buvęs Beniamino Carelli mokinys. Aiškėja, kad Raičėvą ir mūsų iškilus tenorus – Kiprą Petrauską, Juozą Babravičių, Aleksą Kutkų – sieja vokalo genealogijos ryšiai³¹. Vėliau tuos ryšius sustiprino buvę Petrausko ir Petro Olekos auklėtiniai – Virgilijus Noreika, stažavęsis Milane pas buvusį Fernando De Lucia mokinį Gennaro Barra'ą, ir Eduardas Kaniava, tobulinęsis Sofijoje pas Brambarovą.

Didžiausią Valstybės teatro gastrolininkų dalį sudarė rusų dainininkai. Daugelis jų buvo žymūs Rusijos imperijos teatrų solistai, po Spalio perversmo gyvenę emigracijoje ir įgiję tarptautinį pripažinimą, kaip antai bosas **Levas Sibiriakovas** (1869–1942), vėliau profesoriavęs Varšuvos konservatorijoje. Jis dainavo „La Scala“ teatre diriguojant Arturo Toscanini ir kituose svarbiausiuose Italijos ir Europos teatruose. Kaune Sibiriakovas atliko Don Basilio (Rossini „Sevilijos kirpėjas“, 1927), Kardinolo (Jacqueso François-Fromentalio Halévy „Žydė“, 1927), Méphistophélès (Gounod „Faustas“, 1927 ir 1933) vaidmenis³². 1934 m. svarstyta pakviesti Sibiriakovą dėstyti dainavimo Kauno konservatorijoje³³ – jis buvo puikiai įvaldęs *bel canto* meną – studijavo Italijoje.

Bosas **Grigorijus (Gregore) Melnikas** (1882–1968) tobulinosi Italijoje, buvo Milano „La Scala“ solistas (1921–1943), gastroliavo Europoje, Pietų Amerikoje, nuo 1943 m. dėstė Bukarešto konservatorijoje (Kutsch, Riemens 2003: 3065). Tarp jo mokinių – garsus baritonas Ladislau Konya. Valstybės teatre 1938 m. Melnikas atliko Méphistophélès ir Kardinolo vaidmenis³⁴.

Dmitrijus Smirnovas (1882–1944) – Maskvos Didžiojo teatro ir Sankt Peterburgo Marijos teatro pagrindinis tenoras. Valstybės teatre 1926 m. jis atliko Hercogo (Verdi „Rigoletto“) ir Roméo (Gounod „Roméo ir Juliette“) vaidmenis³⁵. Vokalo genealoginiai

30 Valstybės teatro direktoriaus Jurgio Savickio 1929 m. balandžio 27 d. raštas Vidaus reikalų ministerijai. LLMA, f. 101, ap. 1, b. 108, l. 47; Valstybės teatro direktoriaus Jurgio Savickio 1929 m. gegužės 1 ir 6 d. raštai švietimo ministrui. LLMA, f. 101, ap. 1, b. 108, l. 50–51, 53.

31 Plačiau žr.: Vainauskienė, T. Camillo Everardi dainavimo mokykla Lietuvoje: principai ir archetipai, sklaida, paralelės. *Menotyra*, 2014, t. 21, Nr. 3, p. 228–242.

32 LLMA, f. 101, ap. 1, b. 132, l. 43 a. p.

33 Kauno konservatorijos 1934 m. gruodžio 4 d. raštas Nr. 720 Švietimo ministerijos III departamento direktoriui. Lietuvos centrinis valstybės archyvas (LCVA), f. 391, ap. 4, b. 1081, l. 15.

34 LLMA, f. 101, ap. 1, b. 136, l. 242 a. p., 249 a. p.

35 Valstybės teatro direktoriaus Liudo Giros susirašinėjimas su Švietimo ministerijos aukštesniojo mokslo tarėju ir Vidaus reikalų ministerija Smirnovo gastroliuklausimu. LLMA, f. 101, ap. 1, b. 105, l. 4, 5, 7, 13.

ryšiai jį jungia su García jaunesniuoju ir Francesco Lamperti. Vienas iš Smirnovo mokytojų – iškilus tenoras Aleksandras Dodonovas – buvo minėtų vokalo pedagogų mokinys.

Georgijus Pozemkovskis (1890–1958) – tenoras, Sankt Peterburgo Marijos teatro solistas, pirmasis Žvejo vaidmens atlikėjas Igorio Stravinskio operos „Lakštingala“ rusiškoje premjeroje (1918). Būdamas emigracijoje dainavo Europos teatruose, įskaitant Milano „La Scala“, dalyvavo Eliziejaus laukų teatre veikusios Paryžiaus rusų operos („Opéra Russe à Paris“) spektakliuose, gastroliavo Šiaurės ir Pietų Amerikoje, dėstė rusų emigrantų įsteigtoje konservatorijoje („Conservatoire Russe de Paris“) (Kutsch, Riems 2003: 3749).

1924 m. gastrolių į Kauną Pozemkovskis atvyko kartu su **Marija Kuznecova** (Maria Kousnezoff-Massenet, 1880–1966), Paryžiaus rusų operos steigėja, balerina ir operos soliste, žymaus baritono Joakimo Tartakovo, besimokiusio pas Everardi, ir Natalijos Ireckajos mokine. Kuznecova dainavo svarbiausiuose Paryžiaus, Londono, Briuselio, Stokholmo, Kopenhagos teatruose, Niujorke, Čikagoje, Pietų Amerikoje, Japonijoje (Petrova 2013: 29). Kauno scenoje garsūs solistai atliko Pinkertono ir Cio-Cio-San vaidmenis (Puccini „Madama Butterfly“) (Valstybės teatro operos ir baletu programų sąvadas 1992: 19). Kuznecova darsytis lankėsi Kaune 1929 m. – atliko Floria’os Tosca’os ir Violetta’os vaidmenis³⁶.

1934 m., savo karjeros saulėlydyje, Kauną du kartus aplankė įžymusis bosas **Fiodoras Šaliapinas** (1873–1938). Su Kipru Petrausku jį siejo ne tik ilgametė bičiulystė, bendros meninės vertybės, bet ir vokalinės giminytės ryšiai. Petrausko mokytojas Stanislavas Gabelis ir Šaliapino mokytojas Dmitrijus Usatovas buvo Everardi mokiniai. Valstybės teatre didis artistas atliko Méphistophélès (gegužės 23 ir 25 d.) (Spektaklio anonsas 1934: 8) ir Boriso Godunovo (gruodžio 5 d.)³⁷ vaidmenis ir surengė koncertą (gegužės 20 d.) (Koncerto anonsas. *Lietuvos žinios* 1934: 6; *Lietuvos aidas* 1934: 7). Koncertą organizavo impresarijus Hermanas Zacharinas³⁸. Išliko fotografija, kurioje Šaliapinas įamžintas drauge su lietuvių dainininkais, istorinio Gounod operos „Faustas“ spektaklio dalyviais³⁹. Už Méphistophélès

36 Valstybės teatro direktoriaus Jurgio Savickio 1929 m. gegužės 17 d. raštas švietimo ministrui. LLMA, f. 101, ap. 1, b. 108, l. 58.

37 Vaidmenis atliko: Fiodoras – Jadvyga Vencevičaitė, Ksenija – Antanina Dambrauskaitė, Auklė – Alodija Dičiūtė, Šuiskis – Jonas Byra, Ščelkalovas – Juozas Mažeika, Pimenas – Stasys Sodeika, Grigorijus Otrepjevas – Aleksas Kutkus, Marina Mnišek – Vincė Jonuškaitė, Varlamas – Antanas Kučingis, Rangoni – Chaimas Šulginas, Misailas – Stasys Dautartas, Smuklininkė – Vincė Jonuškaitė, Jurodivas – Stasys Santvaras. Kitus vaidmenis atliko Vladas Puškorius, Juozas Katelė, Kostas Orantas. Dirigavo Mykolas Bukša (Spektaklio programa. LLMA, f. 101, ap. 1, b. 86, l. 55).

38 Valstybės teatro direktoriaus susirašinėjimas su Kauno miesto ir apskrities policijos vadu. LLMA, f. 101, ap. 1, b. 117, l. 56, 58.

39 Fausto vaidmenį atliko Kipras Petrauskas, Marguerite’os – Aleksandra Staškevičiūtė, Valentino – Juozas Mažeika, Siėbelio – Jadvyga Vencevičaitė, Marthe’os – Alodija Dičiūtė.

vaidmens atlikimą Šaliapinas gavo didžiausią Valstybės teatro užsienio solistui sulgygtą honorarą – 70% bruto visų pirmojo spektaklio pajamų ir 65% antrojo spektaklio pajamų⁴⁰. Bilietai kainavo nuo 5 iki 25 litų (įprastinės operos spektaklių bilietų kainos buvo 1–6 Lt, išskyrus tų, kuriuose dainavo Kipras Petrauskas). Pasirūpinta, kad Šaliapiną galėtų išgirsti studentai ir mažiau pasiturintys asmenys, todėl buvo parduodami bilietai stovintiems – po 50 bilietų antrajame (8 Lt) ir trečiajame (5 Lt) aukštuose⁴¹. „Šaliapino gastrolės „Fauste“ praėjo su tikros meno šventės ženklų. Sausakimšas teatras; visur kažkokia įtempta, iškilminga nuotaika“ – taip spektaklio recenziją pradėjo Vladas Jakubėnas (Jakubėnas 1994: 131). Kai kurie Šaliapino gerbėjai nutarė neatvykti į spektaklį ir koncertą, prieš tai surengtą Valstybės teatre, nes bijojo nusivilti. Užtat kiti veržėsi dar kartą išgirsti genialųjį artistą. Jakubėnas rašė: „Kas jo nematė „jaunais“ laikais, tas negali spręsti, kiek nukentėjo nuo amžiaus jo balsas; tačiau ir dabar esamo su kaupu „užtenka“. Nepaprastai minkštas „bel canto“, laisvas visų registrų valdymas ir, nors labai retai ir atsargiai vartojamas, dar galingas „fortissimo“: viso to neturi daugelis dar „jaunų“ dainininkų. Tačiau pats Šaliapino svarbumas – genialumu dvelkianti vaidyba. Nuostabi čia jo spalvų skalė: ir komiška ironiška, ir tragiška siurpulinga (bažnyčios scenoje); didžiai ekspresyvus, tačiau nešaržuojantis; susilaikantis, ekonomišką, tačiau laisvas. Taip pat mažai grimuotas ir kartu be galo įvairios mimikos. Nereikalinga būtų minėti, kad abi garsiosios arijos buvo tikri šedevrai ir, triukšmingai publikai reikalaujant, buvo kartojamos“ (Jakubėnas 1994: 132).

Pasirodo, Šaliapinas ne tik dainavo, bet ir režisavo; anot Jakubėno, jo dvasia jautėsi ir už dirigento pulsto. Atsirado daug naujų, labai vykusių mizanscenų ir režisūrinių smulkmenų, kurios „privalėtų palikti kaip pastovus įnašas šioje operoje. <...> išimtinis, nuostabus spektaklis. Galinga svečio asmenybė neišsikišo, kaip kad kartais būna, iš kitų, bet priešingai – suteikė visiems kažkokį vieningą spektaklio ritmą, padarė iš viso vaidinimo vieną, vieningą kūrinį“ (Jakubėnas 1994: 131–132). Per gastroles Kaune buvo demonstruojamas 1933 m. Georgo Vilhelmo Pabsto sukurtas filmas „Don Quixote“ pagal Miguelio de Cervanteso „Don Kichotą“ (*Lietuvos žinios* 1934: 8), kuriame pagrindinį vaidmenį atliko Šaliapinas. Jis įspūdingai interpretavo specialiai šiam filmui Jacqueso Iberto sukurtas dainas „Chansons de Don Quichotte“. Gegužės 27 d. Šaliapinas išvyko į Prahą⁴².

40 Valstybės teatro direktoriaus Vaclovo Kasakaičio 1934 m. spalio 29 d. raštas Švietimo ministerijos III departamentui. LLMA, f. 101, ap. 1, b. 113, l. 271.

41 Valstybės teatro direktoriaus Vaclovo Kasakaičio 1934 m. gegužės 22 d. raštas švietimo ministrui. LLMA, f. 101, ap. 1, b. 113, l. 125, 125 a. p.

42 Į geležinkelio stotį Šaliapiną palydėjo gausus būrys gerbėjų, kolegų, bičiulių. Tarp jų buvo Kipras Petrauskas ir Valstybės teatro direktorius Vaclovas Kasakaitis. Tą pačią dieną, lydimas K. Petrausko, F. Šaliapinas apsilankė prezidentūroje. Ten Respublikos prezidentas Antanas Smetona įžymiajam

Valstybės teatre dainavo **Aleksandras Aleksejevas** (1895–1939), lyrinis tenoras, Maskvos Didžiojo teatro solistas, buvęs Nikolajaus Millerio mokinys (pas Millerį mokėsi ir Petras Oleka). Jis atliko Alfredo Germonto ir Hercogo (1929)⁴³, Fausto ir Rodolfo (1936) vaidmenis⁴⁴, surengė koncertą⁴⁵. Po „Bohemos“ spektaklio Jakubėnas rašė: „šį kartą ypač ryškiai pajautėme gilų, inteligentišką ir kultūringą menininką. Kiekvienas žodis skambėjo aiškiai ir buvo prasmingas, ekspresyvus. Dainavimas muzikalus ir nuoširdus <...>“ (Jakubėnas 1994: 203). Solisto balsas „skambėjo pilniau, buvo ir laisvai, skambiai paimtas aukštutinis „do“; pats tembras, kad ir neturįs daug metalo, kupinas lyrizmo gražiai tiko šiai rolei“ (ibid.).

Iš Latvijos atvyko buvęs Marijos teatro solistas, dramatinis tenoras **Jevgenijus Tretjakovas** (1888–1967). Jis atliko Germano (1926), Radamėso (1928–1929), Canio ir Turiddu (1928 m. rudenį atnaujinto pastatymo premjeroje) partijas (Valstybės teatro operos ir baleto programų sąvadas 1992: 23, 32, 35). 1931 m. emigravo į Prancūziją.

Kaune lankėsi baritonas **Georgijus Jurenevas** (1891–1963), ilgametis Paryžiaus rusų operos solistas, gastroliavęs Europoje ir Pietų Amerikoje, vėliau Briuselyje dėstė dainavimą. Valstybės teatre jis ypač sėkmingai atliko Boriso Godunovo, taip pat Igorio (Aleksandro Borodino opera „Kunigaikštis Igoris“) ir Amonasro (Verdi „Aida“) vaidmenis (1937)⁴⁶. 1938 m. iš Paryžiaus, to meto rusų išėivijos kultūros centro, atvyko ir baritonas **Georgijus (Georgas) Dubrovskis**⁴⁷. Užsienyje jis buvo siejamas su Fiodoru Šaliapinu. Teigiama, kad genialaus boso įtaka Dubrovskiui, ypač jo Boriso Godunovo personažui, buvo labai ryški. Šiuo vaidmeniu solistas prisistatė Kauno publikai. Anot Jakubėno, Boriso Godunovo interpretacija liudijo Dubrovskį esant „taurų, aukštos vertės menininką“ (Jakubėnas 1994: 1186). Solisto talentą pastebėjo ir kiti recenzentai. Antai Kardelis rašė, kad „G. Dubrovskis – „Dievo duota artistinė figūra“ <...>, jo vaizduojamas Borisas visais atžvilgiais vaizdus, stiprus, įspūdingas“ (Kardelis 1938: 6). Buvo anonsuoti trys solisto gastroliniai spektakliai, kuriuose jis turėjo atlikti Boriso Godunovo, Rigoletto ir Onegino vaidmenis (*Lietuvos žinios* 1938: 8). Gastrolės buvo pratęstos. Dubrovskis pasirodė antrajame „Boriso Godunovo“ spektaklyje, taip pat atliko Scarpia'os ir Méphistophélės vaidmenis⁴⁸.

solistui įteikė Gedimino I laipsnio ordiną (Vakar išvyko Feodoras Šaliapinas. Jį palydėjo didelė žmonių minia. *Lietuvos žinios*, 1934 m. gegužės 28 d., Nr. 119 (4505), p. 7).

43 Valstybės teatro direktoriaus Jurgio Savickio 1929 m. gegužės 29 d. raštas švietimo ministrui. LLMA, f. 101, ap. 1, b. 108, l. 62, 64.

44 Spektaklių programos. LLMA, f. 101, ap. 1, b. 90, l. 146, 147.

45 Aleksandro Aleksejevo 1936 m. birželio 15 d. koncerto programa. LLMA, f. 101, ap. 1, b. 92, l. 1.

46 LLMA, f. 101, ap. 1, b. 135, l. 191, 194, 201.

47 Valstybės teatro direktoriaus Viktoro Žadeikos 1938 m. balandžio 9 d. raštas Vidaus reikalų ministerijai. LLMA, f. 101, ap. 1, b. 125, l. 116.

48 LLMA, f. 101, ap. 1, b. 136, l. 228 a. p., 230, 232, 235, 251 a. p., 255 a. p.

1936 m., savo kaip artistės karjeros pradžioje, dar kildama į šlovės zenitą Valstybės teatre Carmen partiją dainavo Maskvos Didžiojo teatro solistė mecosopranas **Marija Maksakova** (1902–1974). Ji atliko du spektaklius ir sulaukė itin didelio susidomėjimo⁴⁹. Tą patį vaidmenį dar kartą su Kipru Petrausku (Don José) ir dirigentu Mykolu Bukša Maksakova atliko Vilniuje 1954 m., baigdamą sceninę karjerą. Solistė garsėjo ryškia rusų kompozitorių (pirmiausia – Musorgskio) operų personažų ir Bizet „Carmen“ pagrindinio vaidmens interpretacija.

1935 m. Kauno operos scenoje pasirodė pirmoji italų solistė, lyrinis koloratūrinis sopranas **Anna-Maria Guglielmetti** (1896–1982). Ji dainavo Violetta'os ir Rosina'os partijas kartu su Almavivos partiją atlikusiu Juozu Babravičiumi⁵⁰. Guglielmetti buvo Giuseppina'os Finzi-Magrini mokinė. Išlikę jos balso įrašai liudija puikų koloratūrinio dainavimo meną.

Valstybės teatre pasirodė ir kiti italų dainininkai, tarp jų – dramatinis tenoras **Giovannis Breviario** (1891–1982) ir sopranas **Clara Jacobo** (1898–1966). Breviario studijavo Milane pas Vittore Baccanelli, Dante Lari, tobulinosi pas Giovanni Fratini. Dainavo svarbiausiose Italijos teatruose, Egipte. Pasižymėjo balso skambesio heroika. Itin ryškus buvo jo sukurtas Pollione personažas Vincenzo Bellinio operoje „Norma“. Breviario buvo labai populiarus Nyderlanduose (ten dainavo 1927–1934 m.). Baigęs solisto karjerą jis dėstė dainavimą Johanesburgo konservatorijoje (Pietų Afrikos Respublika) (Kutsch, Riemens 2003: 588). Valstybės teatre Breviario atliko Manrico, Canio ir kartu su Clara Jacobo pagrindinius vaidmenis Verdi operoje „Aida“ (1939)⁵¹. Jacobo bemaž dešimt metų (1928–1937) su trumpomis pertraukomis dainavo dramatinio soprano partijas Niujorko „Metropolitan Opera“, Europos teatruose, tarp jų Milano „La Scala“, kur itin sėkmingai atliko Turandot ir Lady Macbeth vaidmenis (Kutsch, Riemens 2003: 2212).

Valstybės teatre dainavo ir tenoras, vokalo pedagogas **Norberto Ardelli** (Norbert Adler, 1902–1971). Jis mokėsi gimtojoje Lenkijoje, vėliau buvo įžymaus italų baritono Pasquale Amato mokinys. Amato atstovavo išskirtinei dainavimo mokyklai: mokėsi pas Beniaminą Carelli, Emmos Carelli, Gianninos Arangi-Lombardi, Francesco Maria Bonini, Fernando De Lucia ir daugelio kitų garsių dainininkų mokytoją, ir Vincenzo Lombardi, mokiusį Enrico Caruso ir Antonio Scotti. Ardelli buvo Vienos valstybinės operos solistas, dainavo ir kituose Europos teatruose, o nuo 1939 m. – Jungtinėse Amerikos Valstijose (Kutsch, Riemens 2003: 140–141). Gastrolių į Lietuvą jis atvyko kaip „La Scala“ solistas. Valstybės teatre atliko Radamėso, Alfredo, Rodolfo, Almavivos, Hercogo,

49 Operos spektaklių programos. LLMA, f. 101, ap. 1, b. 90, l. 93, 94.

50 Operos spektaklių programos. LLMA, f. 101, ap. 1, b. 86, l. 175.

51 LLMA, f. 101, ap. 1, b. 137, l. 195 a. p., 199, 202.

Cavaradossi (1936) vaidmenis⁵². Jakubėnas rašė: „Svečias Ardellis (Radames) – graži, turtinga vokalinė jėga. Balsas malonus, jauno tembro, labiau dramatinis negu lyrinis. Stiprios, skambios viršutinės gaidos, nešančios ansamblinėse vietose per visą orkestro ir choro tutti; gražus, nors kiek retokai vartojamas „piano“. Aiški dikcija, dainavimas temperamentingas, gyvas. Svečio vaidyba laikosi italų mokyklos tradicijų, kiek trafaretiška, tačiau turi įspūdingumo ir dramatinių momentų“ (Jakubėnas 1994: 200).

Norą dainuoti Valstybės teatre buvo pareiškę du pasaulinio garso italų baritonai – Tittas Ruffo (1877–1953) ir Benvenuto Francis (1891–1985). Gastrolės buvo suplanuotos 1933 m. balandžio ir gegužės mėnesiais, artistai turėjo atlikti po du spektaklius, už kuriuos buvo sulygtas kaip tokio lygio dainininkams labai kuklus honoraras (bruto 50% pajamų)⁵³. Nors buvo gauta teigiama švietimo ministro rezoliucija, gastrolės neįvyko. Valstybės teatro publika neišgirdo ir kitų žymių dainininkų, kaip antai prancūzų tenoro Georges Thillio⁵⁴, japonų tenoro Yoshie Fujiwara'os⁵⁵, rusų išeivijos atstovo, buvusio Maskvos didžiojo teatro solisto baritono Georgijaus Baklanovo⁵⁶, italų lyrinio koloratūrinio soprano Lina'os Pagliughi⁵⁷, austrų soprano Anny Konetzni⁵⁸, škotų tenoro Josepho Hislopo⁵⁹, taip pat Amerikos lietuvių dainininkės Polyna'os Stoska'os (Apolonijos Stoškutės)⁶⁰, ryškaus Francis Poulenco dainų atlikėjo baritono Pierre'o Louiso Bernaco⁶¹ ir kitų.

52 Spektaklių programos. LLMA, f. 101, ap. 1, b. 90, l. 138–141, 143, 145.

53 Valstybės teatro direktoriaus A. Olekos-Žilinsko 1933 m. kovo 31 d. raštas švietimo ministrui. LLMA, f. 101, ap. 1, b. 112, l. 43, 43 a. p., l. 47, 47 a. p.

54 Lietuvos pasiuntinybės Prancūzijoje patarėjo Lado Natkevičiaus raštas Užsienio reikalų ministerijos Spaudos biuro viršininkui Antanui Trimakui. 1936 m. spalio 14 d., Paryžius. LLMA, f. 101, ap. 1, b. 119, l. 196; URM Spaudos biuro viršininkės Magdalenos Avietėnaitės raštas Valstybės teatro direktoriui Viktorui Žadeikai. 1936 m. spalio 21 d. LLMA, f. 101, ap. 1, b. 119, l. 205.

55 Gerhardo Kohlerio agentūros 1937 m. balandžio 14 d. raštas Kauno valstybės teatro direktoriui. LLMA, f. 101, ap. 1, b. 116, l. 99.

56 Berlyno Otto Mertens teatro agentūros 1929 m. balandžio 11 d. raštas Kauno valstybės teatro direktoriui. LLMA, f. 101, ap. 1, b. 108, l. 35.

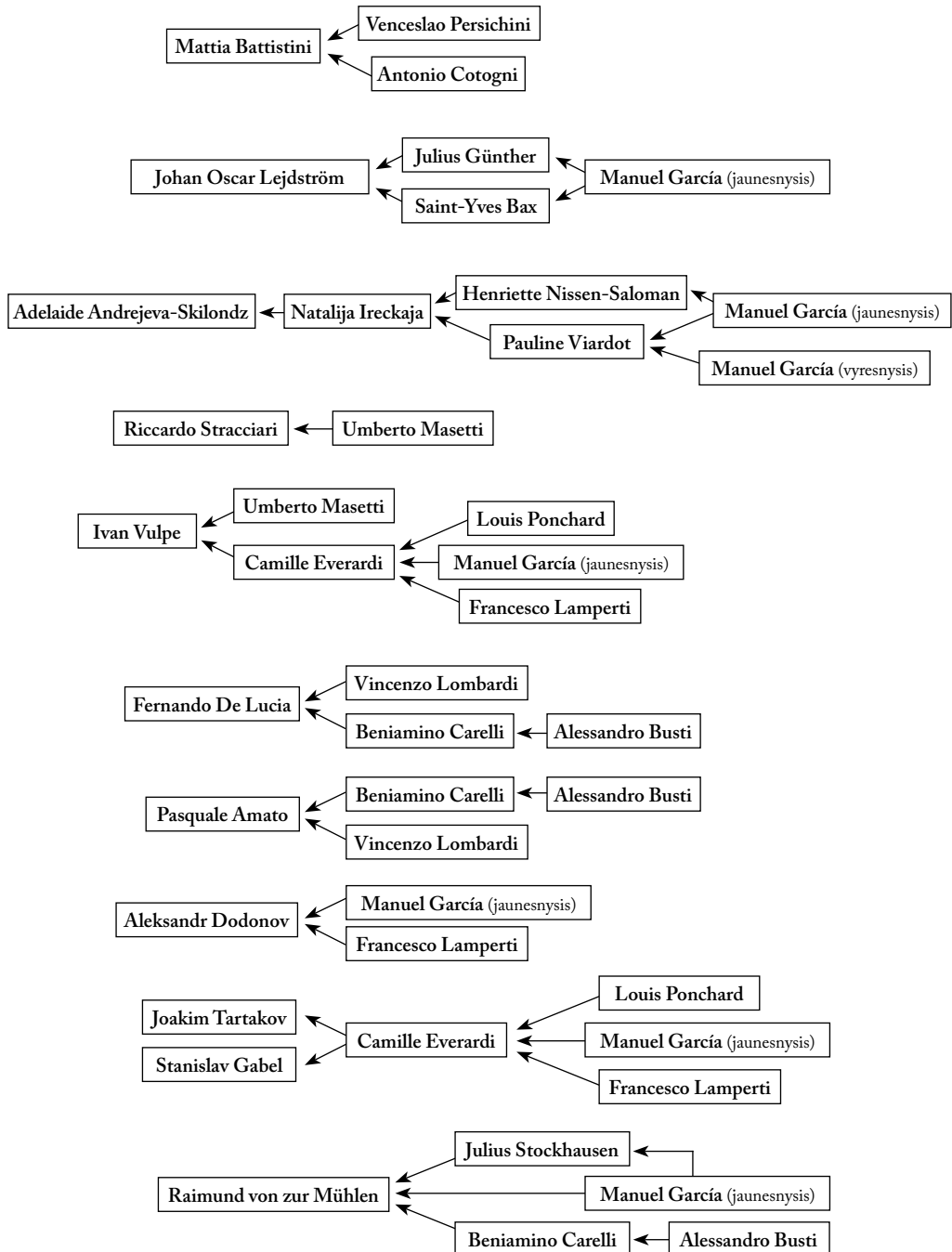
57 Beniamino Levito 1935 m. kovo 14 d. raštas Kauno valstybės teatro direktoriui. LLMA, f. 101, ap. 1, b. 117, l. 43.

58 Karlo Starka'os teatro agentūros 1938 m. sausio 28 d. raštas Kauno Valstybės teatro direktoriui dėl Vienos valstybinės operos ir Niujorko „Metropolitan Opera“ solistės Anny Konetzni gastrolių. LLMA, f. 101, ap. 1, b. 125, l. 24.

59 Valstybės teatro direktoriaus Andriaus Olekos-Žilinsko 1932 m. lapkričio 30 d. raštas švietimo ministrui tenoro Josepho Hislopo gastrolių reikalui. LLMA, f. 101, ap. 1, b. 111, l. 172.

60 Berlyno valstybinės operos 1940 m. vasario 13 d. raštas Valstybės teatro direktoriui dėl Polyna'os Stoska'os gastrolių. LLMA, f. 101, ap. 1, b. 128, l. 44, 45; Švietimo ministerijos Kultūros reikalų departamento 1940 m. vasario 28 d. raštas Kauno valstybės teatrui su teigiamu sprendimu. LLMA, f. 101, ap. 1, b. 128, l. 63.

61 Pierre'o Bernaco reklaminis lankstinukas. LLMA, f. 101, ap. 1, b. 125, l. 72–73.

Schema. Svarbiausios užsienio operos solistų vokalo mokyklų genealoginės linijos

Apibendrinimas

Gastrolių planavimą ir jų gausą lėmė tuometės teatro galimybės ir poreikiai. Gerėjant teatro materialinei padėčiai, augant kolektyvui, jo profesiniam lygiui, gausėjant repertuarui, dažnesni tapo ir užsienio solistų vizitai.

Užsienio solistų įgytas išsilavinimas, kūrybinės biografijos faktai, gastrolių Valstybės teatre recenzijos liudija jų aukšto lygio profesionalumą. Vertindami solistų pasirodymus, recenzantai dažnai pabrėždavo kultūringą dainavimą, gerai (arba puikiai) suformuotus ir išlavintus balsus, vokalinę techniką, ekspresyvią frazuotę, gebėjimą valdyti garso dinamiką (ir aukštųjų garsų filiravimo meną), balsu atskleisti personažo charakterio savybes, visą jausmų skalę, organiškai apjungti vokalinę ir sceninę raišką ir t. t. Dažnai atlikėjų menas buvo apibūdinamas superlatyvais. Reikėtų pažymėti, kad didelė dalis Valstybės teatre gastroliavusių dainininkų vėliau tapo gerais vokalo pedagogais.

Tarp užsienio solistų aukščiausio lygio tarptautinės klasės meistrų buvo nedaug. Kauno teatrą jie dažniausiai aplankydavo dar tik kildami į pasaulinės šlovės zenitą arba kūrybinės veiklos pabaigoje, kaip, pavyzdžiui, Fiodoras Šaliapinas.

Nagrinėjant užsienio solistų atstovautą mokyklą, išsigrūnina akademinio vokalinio meno raidai svarbios genealogijos linijos (žr. schemą). Ypač ryškios M. Garcia'os jaunesniojo vokalo mokyklos tradicijos.

Aiškėja bendri lietuvių vokalo mokyklos kilmės ryšiai su čekų, latvių, lenkų, ispanų, švedų dainininkų atstovautomis mokyklomis. Su rusų (Fiodoras Šaliapinas, Dmitrijus Smirnovas, Marija Kuznecova ir kt.), bulgarų (Petar Raičev), švedų (Gertrud Pälssen-Wattergren) dainininkais lietuvius siejo identiškos vokalo mokyklų ištakos.

Užsienio operos solistų gastrolių reikšmę galima vertinti keleriopai. Pirmiausia reikėtų išskirti tarpkultūrinių ryšių ir publikos kultūrinės edukacijos svarbą. Antra – užsienio dainininkai skleidė žinią apie Valstybės teatrą. Tai galėjo pasitarnauti formuojant glaudesnius ryšius tarp teatrų, planuojant ne tik užsienio dainininkų gastroles, bet ir mūsų operos solistų vizitus svetur. Trečia – užsienio solistų pasirodymai buvo svarbios vokalinio ir sceninio meistriškumo pamokos profesionalams ir ypač būsimiems operos solistams, Kauno muzikos mokyklos, vėliau – Kauno konservatorijos dainavimo klasių mokiniams. Ketvirta – gastrolės teatrui buvo naudingos finansiškai. Nepaisant didesnių bilietai kainų, gastrolinius spektaklius publika noriai lankė, bilietai buvo išperkami. Pabodus rutiniškiems repertuariniams spektakliams, sezono pabaigoje, ypač kai gastrolių išvykdavo Kipras Petrauskas, užsienio operos solistai Valstybės teatrui buvo labai reikalingi.

*Įteikta 2022 11 17
Priimta 2022 12 09*

LITERATŪRA IR ŠALTINIAI

- Bruveris, J. Operos pakilimo metai. *Lietuvių teatro istorija*. I knyga. 1929–1935. Sudarytoja A. Girdzi-
jauskaitė. Vilnius: Gervėlė, 2000, p. 332–380.
- Bruveris, J. Opera. *Lietuvos muzikos istorija*. II knyga: *Nepriklausomybės metai. 1918–1940*. Sudary-
tojas ir ats. redaktorius A. J. Ambrazas. Vilnius: Lietuvos muzikos ir teatro akademija, 2009,
p. 117–157.
- Gertrud Pålsson-Wettergren gastrolės. *7 meno dienos*, 1932 spalio 24 d., Nr. 86, p. 3.
- Joachimas Steinas. *Lietuvos žinios*, 1939 m. vasario 25 d., Nr. 46 (5911), p. 5.
- J. K. [Jonas Kardelis]. Georgas Dubrovskis – Borisas Godunovas. *Lietuvos žinios*, 1938 m. gegužės
4 d., Nr. 99, p. 6.
- Kardelis, J. Klaipėdietis solistas operoje. *Lietuvos žinios*, 1939 m. kovo 1 d., Nr. 49 (5914), p. 7.
- Kardelis, J. „Faustas“ su Ziteku. *Lietuvos žinios*, 1938 m. balandžio 29 d., Nr. 95 (5661), p. 7.
- Kutsch, K. J., Riemens, L. *Großes Sängerbüchlein*. t. 1–7. München: K. G. Saur Verlag, 2003.
- Mūsų operos solistų ansamblio gastrolės Rygoje. *7 meno dienos*, 1930 m. lapkričio 21 d., Nr. 60, p. 19–20.
- Nikolajs Vasiljjevs. Prieiga per internetą: <<http://www.historicaltenors.net/baltic/vasiljjevs.html>> [žiū-
rėta 2022 08 04].
- Rootzén, K. Pålson-Wettergren, Gertrud. *Svenska män och kvinnor: biografisk uppslagsbok*, t. 6. 2022,
p. 183. Prieiga per internetą: <<http://runeberg.org/smok/6/0207.html>> [žiūrėta 2022 06 11].
- Šaliapino koncerto anonsas. *Lietuvos žinios*, 1934 m. gegužės 18 d., Nr. 112 (4498), p. 6.
- Šaliapino koncerto anonsas. *Lietuvos aidas*, 1934 m. gegužės 18 d., Nr. 112 (2079), p. 7.
- Šaliapino spektaklio anonsas. *Lietuvos žinios*, 1934 m. gegužės 24 d., Nr. 116 (4502), p. 8.
- Valstybės teatro operos ir baletu programų sąvadas. 1920–1940*. Sudarytoja L. Kiauleikytė. Vilnius: Lietu-
vos archyvų generalinė direkcija prie LR vyriausybės, 1992.
- V. [Valstybės] Teatre. *Lietuvos žinios*, 1938 m. balandžio 29 d., Nr. 95, p. 8.
- Valstybės teatras „Aidos“ spektaklio anonsas. *Lietuvos žinios*, 1936 m. sausio 18 d., p. 9.
- Valstybės teatras. Architektūra. *Visuotinė lietuvių enciklopedija*. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą:
<<https://www.vle.lt/straipsnis/valstybes-teatras/>> [žiūrėta 2022 08 04].
- Vladas Jakubėnas*. Straipsniai ir recenzijos. I–II knygos. Sudarytoja L. Venclauskienė. Vilnius: Lietuvos
muzikos ir teatro akademija, 1994.
- Zelmenis, G. Helēna Cinka-Berzinska. Nacionālā enciklopēdija. 2022. Prieiga per internetą: <[https://
enciklopedija.lv/skirklis/118477-Hel%C4%93na-Cinka-Berzinska](https://enciklopedija.lv/skirklis/118477-Hel%C4%93na-Cinka-Berzinska)> [2022 08 04].
- Zelmenis, G. Jānis Ādolfs Kaktiņš. Nacionālā enciklopēdija. 2022. Prieiga per internetą: <[https://
enciklopedija.lv/skirklis/55834-J%C4%81nis-%C4%80dols-Kakti%C5%86%C5%A1](https://enciklopedija.lv/skirklis/55834-J%C4%81nis-%C4%80dols-Kakti%C5%86%C5%A1)> [žiūrėta
2022 06 02].
- Zelmenis, G. Milda Brehmane-Štengele. Nacionālā enciklopēdija. 2022. Prieiga per internetą: <[https://
enciklopedija.lv/skirklis/55671-Milda-Brehmane-%C5%A0tengele](https://enciklopedija.lv/skirklis/55671-Milda-Brehmane-%C5%A0tengele)> [2022 08 04].
- Zelmenis, G. Jānis Niedra. Nacionālā enciklopēdija. 2022. Prieiga per internetą: <[https://enciklopedija.
lv/skirklis/100181-J%C4%81nis-Niedra](https://enciklopedija.lv/skirklis/100181-J%C4%81nis-Niedra)> [žiūrėta 2022 08 04].
- Zelmenis, G. Mariss Vētra. Nacionālā enciklopēdija. 2022. Prieiga per internetą: <[https://enciklopedija.
lv/skirklis/62370-Mariss-V%C4%93tra](https://enciklopedija.lv/skirklis/62370-Mariss-V%C4%93tra)> [žiūrėta 2022 08 04].
- Žymus Prahos tautos teatro bosas Kaune. *Lietuvos žinios*, 1938 m. balandžio 27 d., Nr. 93 (5659),
p. 8.
- Петрова, А. „Русская опера“ на парижской сцене. *Opera musicologica*, No. 3 (17), 2013, c. 21–43.

ARCHYVINIAI ŠALTINIAI*

Lietuvos centrinis valstybės archyvas (LCVA), f. 391, ap. 4, b. 1081.

Lietuvos literatūros ir meno archyvas (LLMA):

- Operos spektaklių programos. F. 101, ap. 1, b. 86, 90, 97.
- Valstybės teatro koncertų programos. F. 101, ap. 1, b. 92.
- Valstybės teatro direkcijos susirašinėjimas užsienio artistų gastrolių ir bendradarbiavimo reikalais. F. 101, ap. 1, b. 103, 104, 105, 108, 109, 111, 112, 113, 116, 117, 119, 125, 128.
- Valstybės teatras. Operos darbo dienynai. F. 101, ap. 1, b. 131, 132, 135, 136, 137, 138.
- E. Vittingo asmens byla. F. 84, ap. 4, b. 76.

* Konkrečius dokumentus žr. išnašose.

Touring of foreign opera soloists at the State Theatre: personalia and identification of vocal schools

SUMMARY. The article examines an important, almost unexplored field of activity of the Kaunas State Theatre. It is based on archival documents, literature, reviews of performances and other relevant sources of information. The article consists of two parts, the first part of which is published in this issue of *Ars et Praxis*. During the two decades of activity of the Kaunas State Theatre (from 1920 to 1940), 55 soloists from European countries, the Philippines, Japan and the United States of America sang in opera performances. Among them was the legendary operatic bass Feodor Chaliapin. From the very beginning, the national opera theatres of Lithuania and Latvia engaged in developing close relations. In 1924, the prominent Latvian baritone Jānis Ādolfs Kaktiņš was the first to be invited to Kaunas. Later, these theatres constantly exchanged not only soloists, but also ensembles of soloists. The education received by the soloists, facts featured in their creative biographies and the reviews made after their tours at the State Theatre testify to their high level of professionalism. Examination of the education acquired by foreign soloists reveals the existence of continuity along particular genealogical lines, which are important for the development of European vocal art, arising from the schools of the Garcías (father and son), Francesco Lamperti, Beniamino Carelli and Umberto Masetti. Common genealogical lines and identical origins with the Lithuanian vocal school become apparent.

KEYWORDS:

Kaunas State Theatre, foreign opera soloists, genealogical connections of vocal schools, Jānis Ādolfs Kaktiņš, Milda Brehmane-Štengele, Mariss Vētra, Jānis Niedra, Eugene Witting, Gertrud Pålsson-Wettergren, Carl Martin Öhman, Zdeněk Otava, Vilem Zitek, Petar Raičev, Celestino Sarobe, Vittorio Weinberg, Lev Sibirjakov, Dmitry Smirnov, Geory Pozemkovsky, Feodor Chaliapin, Grigory Melnik, Marija Kuznetsova, Marija Maksakova, Giovanni Breviario, Norberto Ardelli, Clara Jacobo.